

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE EFECTUATE LA BRANEȚ ÎN ANUL 1976

de AUGUSTIN ULANICI

Săpăturile arheologice de la Braneț au continuat în anul 1976 prin practicarea a două șanțuri cu casetele adiacente (suprafața I C și S V). În acest an, un accent deosebit s-a pus pe investigarea stratului cu vestigiile proprii culturii Glina din perioada timpurie a epocii bronzului.

Observațiile stratigrafice au confirmat constatările făcute în perioada anilor 1972-1975¹, punându-se în evidență din nou cele trei niveluri de locuire ale culturii amintite, succedate la rândul lor de stratul remaniat și de humusul actual (fig.1/2 și 2/1).

În cele două suprafețe săpate au putut fi surprinse încă două locuințe de suprafață (nr.10 și 11), reprezentând cel de al doilea nivel de cultură.

Până în prezent, în stratul de cultură Glina, au fost dezvelite în total 11 locuințe de suprafață, din care 7 aparțin celui de al doilea nivel de locuire. De fapt, acesta din urmă prezintă și grosimea cea mai mare, aici descoperindu-se și cel mai reprezentativ material începând cu uneltele din aramă sau piatră și terminând cu vasele întregi.

Locuința nr.10 din S V (fig.3) este marcată de o vatră (diam.1 m, gros.8 cm) lucrată din lut fin. În pământul de umplutură se aflau diseminate fragmente de chirpici și de cărbunc. Nivelul de călcare era pus în evidență și de câteva pietre de râu. Suprafața reală a adăpostului nu a putut fi determinată decât cu aproximație (circa 3 x 4 m). În jurul vetrei, alături de fragmentele ceramice de tip Glina, s-au găsit unelte din silex și din oase de animale, precum și 4 fusaiole (roțițe de car?) de formă discoidală aplatizată. Tot de aici provine și un mic toporaș-votiv cu gaură de înmănușare, lucrat din lut fin (fig.7/9).

Locuința nr.11 (supraf. I C, fig.2) a putut fi determinată prin numeroasele fragmente de chirpici din pământul de umplutură, cât și prin pietrele de râu grupate la orizontală, pe nivelul de călcare. În acest perimetru, se mai aflau, pe lângă ceramică fragmentară, o rîșniță din gresie cu frecător, 3 fusaiole discoidale din lut ars păstrate fragmentar, cât și două vîrfuri de săgeată, din silex (fig.5/1-2).

Inventarul material descoperit în locuințe, cât și în restul stratului de cultură cuprinde unelte din oase de animale, din piatră și din lut ars. Resturile ceramice, în cantitate mare, au permis întregirea unor vase, altele fiind descoperite întregi.

Din rândul pieselor din silex se detașează două vîrfuri de săgeată (fig.1-2). Primul, din silex de culoare cafenie-opacă, reprezintă cel mai mare exemplar descoperit pe teritoriul României, avînd lungimea de 5,8 cm și lățimea de 2,4 cm. Piesa respectivă are concavitatea foarte pro-

nunțată, adncă și largă, cu aripioarele mari, cu capetele ascuțite și îndreptate spre interior (fig.5/1). Ambele fețe prezintă retușe fine obținute prin presiune, marginile fiind dințate. În cadrul culturii Glina-Schneckenberg s-au descoperit astfel de exemplare, însă de dimensiuni mult mai mici. În Cîmpia Română și în Oltenia nu au fost dovedite multe exemplare pînă în prezent. Unele vîrfuri de săgeată de acest tip au fost puse în evidență și în cadrul altor culturi². Analogiile mai îndepărtate le putem afla la Troia, unde vîrfurile respective sînt bine documentate³. Celelalte silexuri de la Branet sînt burine și rûzuitoare pe lamă sau pe așchie (fig.5/3-11).

Seria uneltelor din piatră mai cuprinde trei rîșnițe din gresie și două frecătoare.

Din lut ars au fost lucrate o serie de fusaiole (?) discoidale aplatizate (fig.7/4-6) descoperite în locuința nr.11. Tot aici se găseau două topoare-votive din lut ars. Primul, lung de 3,2 cm, cu gaură de înmănușare, înfățișează probabil o amuletă (fig.7/9), celălalt, de dimensiuni mult mai mari, s-a păstrat fragmentar, rupt fiind în dreptul găurii de înmănușare (fig.7/3). Un dinte de mistreț, cu perforație (amuletă)(fig.7/7), se afla tot în amenajarea amintită.

Ceramica, prin tehnica de lucru, forme și motive decorative, este specifică culturii de tip Glina. Unele forme și elemente de decor pot oferi unele date noi în cadrul așezării de la Branet, cît și în cadrul culturii respective în general.

Un vas (I = 20 cm, diam.max. = 20 cm) lucrat din pastă grosolană, de culoare cărămie, are corpul globular și gîtul cilindric relativ înalt, și are patru torți dispuse simetric. Primele două, bandate, pornesc de sub buză, prinzîndu-se pe linia umărului. Celelalte, de dimensiuni mici, perforate, sînt dispuse puțin mai sus de linia de maximă curbură a pîntecului (fig.8/3). Într-o oarecare măsură, similitudini se pot afla în cadrul culturii amforelor sferice din unele morminte în cistă de la Piatra Neamț⁴ sau Dolheștii Mari⁵. Un fragment ceramic păstrează o mică torțită ușor suprafnălțată, aplicată pe marginea buzei (fig.6/8). Astfel de torți au putut fi sesizate tot la Dolheștii Mari în cadrul așa-zisei ceramică de tip Gorodsk⁶. În sensul celor de mai sus trebuie să amintim o observație a lui Marin Dinu, în care se subliniază faptul că ceramica orizontului Gorodsk "... prezintă unele afinități cu ceramica de la Foltești din sudul Moldovei, în care se întîlnesc și unele elemente ale culturii Schneckenberg din sud-estul Transilvaniei"⁷.

Un recipient piriform, înalt de 48 cm, are fundul plat, corpul ușor bombat și gîtul arcuit în afară. Pe diametrul maxim al vasului se află două torți lucrate din bandă lată de asemenea sub linia umărului au fost dispuse simetric două aplicațiuni plastice - alveolate (fig.8/5). Astfel de forme se întîlnesc pe spații largi - din centrul pînă în sud-estul Europei. Pe teritoriul României ele se remarcă în unele așezări neolitice tîrzii, cum ar fi cea de la Poiana în Pîlac⁸. Bune afinități tipologice pot fi deslușite în mediul culturii Sălcuța III⁹, sau, mai ales, în ceramica aspectului cultural Cernavoda-Renie, la Oltenița¹⁰.

O altă serie de fragmente ceramice ne pun din nou în fața unor elemente de "tradiție" (factură ?) Cernavoda II¹¹. Astfel, un fragment de castron cu corpul bombat prezintă un decor format din cerculețe imprimare (des înfîlnite pe ceramica de la Branet) (fig.7/6). De asemenea, ornamentul obținut prin imprimarea unor mici găuri circulare, de multe ori perfect rotunde, este evidențiat din nou în așezare, prin câteva fragmente ceramice (fig.6/6). Se știe că acest mod de ornamentare este prezent mai ales în aria culturii Cernavoda I¹², dar și în mediul culturii de tip Foltești II¹³.

Din rîndul vaselor de mărime mijlocie se remarcă un recipient lucrat din pastă fină, de culoare cafenie, cu corpul bitronconic, etajul superior fiind mult mai dezvoltat decât cel inferior și terminat cu o gură evazată spre exterior. Suprafețele exterioară și interioară au fost bine lustruite (fig.8/4).

Castroanele se impun prin mai multe tipuri: a) cu corpul tronconic, ușor curbat, ornamentat cu șir de găuri-butoni ("deși" și imediat sub buză), manieră de lucru care vădește influențe de tip Cernavoda I; b) cu corpul bombat, gura adusă spre interior și decorate cu aplicațiuni plastice, unele fiind prelungi, dispuse vertical, trei câte trei pe marginea gurii (6/7); c) cu corpul bitronconic, lucrate din pastă fină cărămizie și decorate cu aplicațiuni prelungi semicirculare (fig.6/3), elemente des înfîlnite în aspectul Schneckenberg B, cum o dovedește de fapt și ceramica nivelului II de la Cuciulata-Pleşița Pietroasă¹⁴.

Un castron cu corp bombat, păstrat fragmentar, prezintă o ornamentică realizată din linii incizate circular pe umărul vasului (fig.6/2), cu analogii în sud-estul Transilvaniei, în aspectul Schneckenberg B¹⁵.

O cană, lucrată din pastă fină, omogenă, de culoare cărămizie, are corpul bitronconic (ușor rotunjit), gura evazată spre exterior. Din aceasta pornește, spre a se prinde pe linia de maximă curbură, o toartă din bandă lată (fig.8/6). Tot din categoria cănilor face parte una de dimensiuni mai mici, și care a fost lucrată de asemenea din pastă fină, însă brun-cărămizie. Aceasta are corpul bitronconic, cu etajul inferior bine dezvoltat - rotunjit, și cu etajul superior foarte îngust. Din gura răsfîntă în afară pornește o toartă ușor supraînălțată, care se prinde pe linia de confluență a celor două etaje (fig.6/1). Aceste căni își găsesc elemente de asemănare în cadrul ceramicii de tip Tei I de la Ulmeni-Tăușanca, jud. Ilfov¹⁶.

Din seria vaselor mici se mai impun două păhărele păstrate întregi (fig.7/1, 8/1).

Cîteva fragmente ceramice sugerează vase de dimensiuni mari, lucrate din pastă grosolană. Pe un asemenea recipient se desfășoară un decor format din mici protuberanțe conice dispuse în șir circular sub buză. Altele, grupate câte trei, pornesc în jos, de sub șirul circular, care, la rîndul lui, este dublat de mici alveole-impresiuni (fig.7/2). Un recipient cu gura în formă de pîlnie prezintă un motiv decorativ compus din găuri-butoni-deși - dispuși imediat sub buză, realizați într-o vădită manieră de tip Cernavoda I. Pe corpul vasului apar grupuri de striuri adînci ("brazde"), dispuse neregulat (fig.7/8).

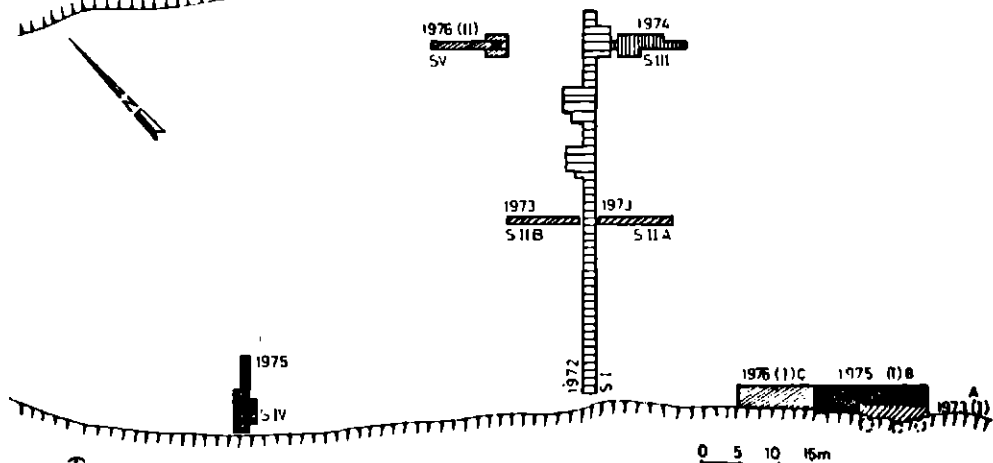

Fig.1.- Planul săpăturilor arheologice de la Branet, efectuate în perioada 1972-1976.

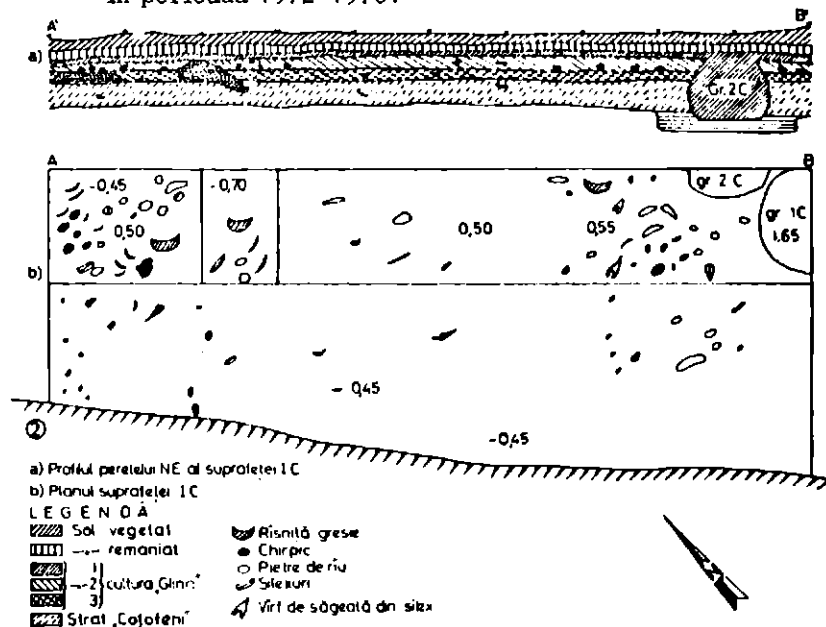

Fig.2.- Branet, jud.Olt. a) Profilul peretelui NE al suprafeței I C; b) planul suprafeței I C.

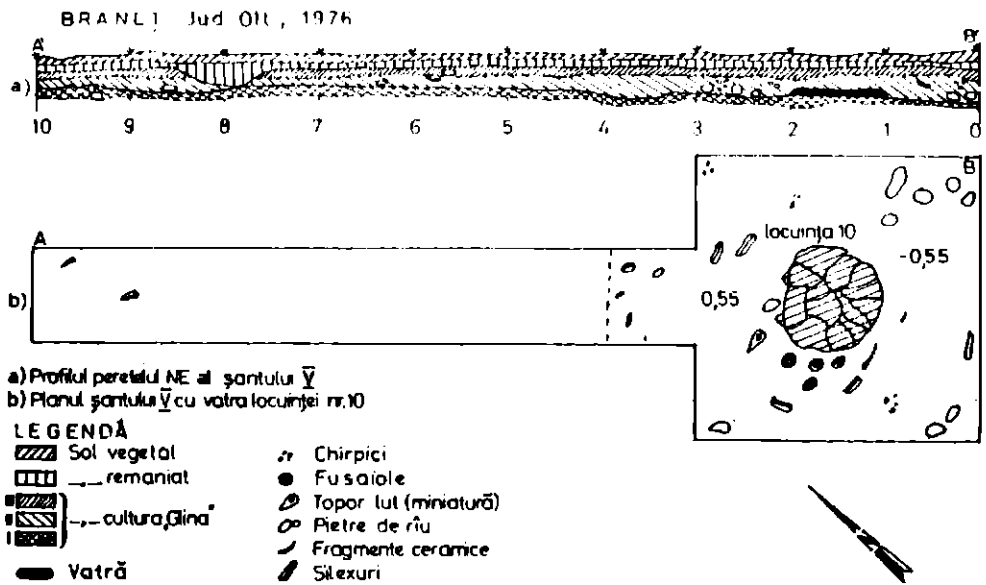

Fig. 3. - Braneș, jud. Olt. a) Profilul peretelui NE al șanțului V;
b) planul șanțului V, cu vatra locuinței nr. 10.

Diagrama frecvenței locuințelor de tip „Coțofeni” și „Glină” pe niveluri de cultură Braneș-jud. Olt

		Săpături în perioada:				
		1972	1973	1974	1975	1976
		Strat vegetal	Strat vegetal	Strat vegetal	Strat vegetal	Strat vegetal
		remaniat	remaniat	remaniat	remaniat	remaniat
Strat. Glină	III					
	II					
	I					
Strat. Coțofeni	II					
	I					
Bardole						

Fig. 4. - Braneș, jud. Olt. Diagrama frecvenței locuințelor de tip Coțofeni și Glină, pe niveluri de cultură.

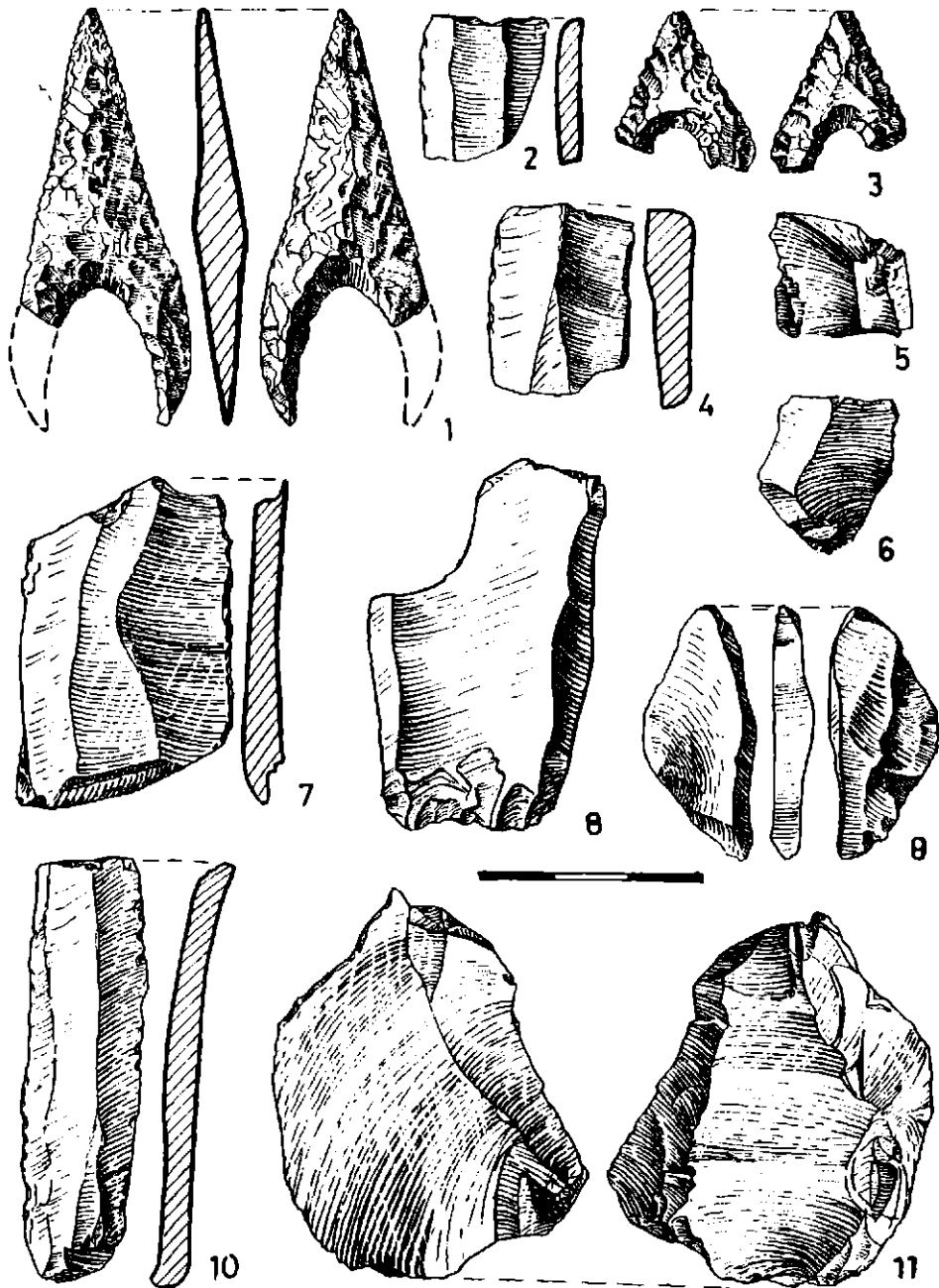

Fig.5.- Branet, jud.Olt, 1-2: vîrfuri de săgeată din silex; 3-11; unelte din silex. Cultura Gîlina.

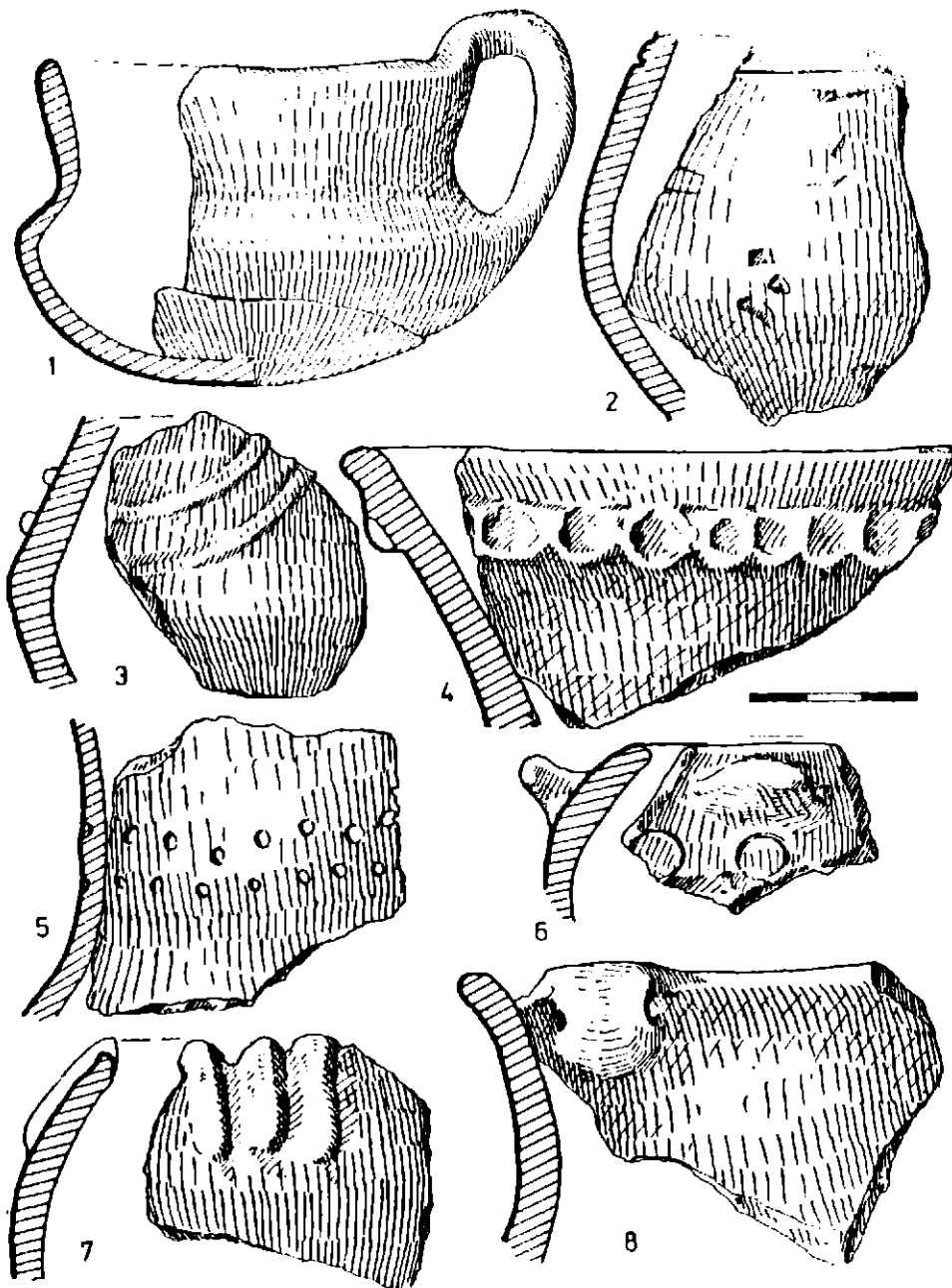

Fig.6.- Branet, jud.Olt, 1-8: fragmente ceramice de tip Glina.

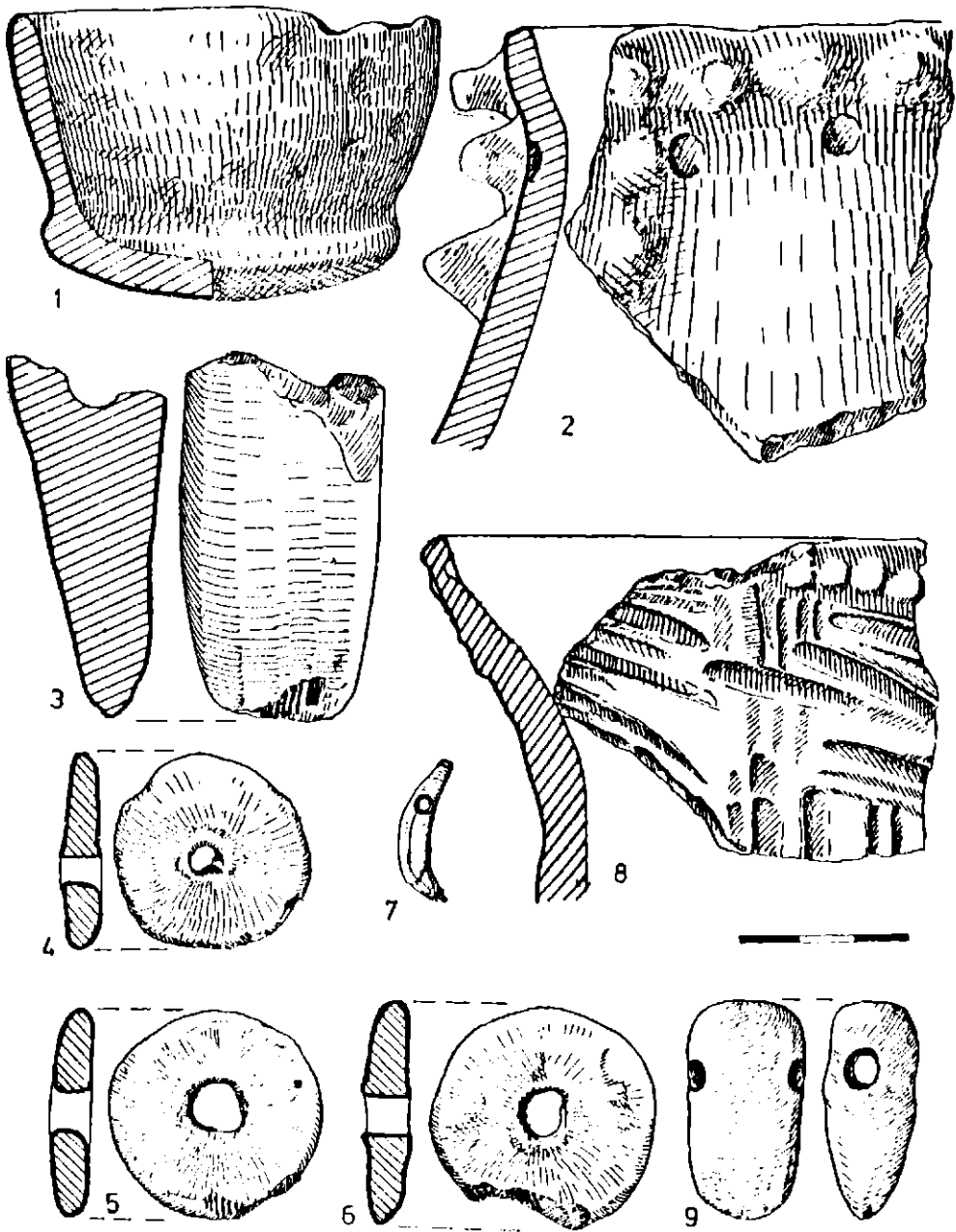

Fig.7.- Branet, jud.Olt, 1: păhărel din lut ars; 2,8: fragmente ceramice; 3,9: topoare votive din lut ars; 4-6: fusaloie; 7: pandantiv din os. Cultura Gline.

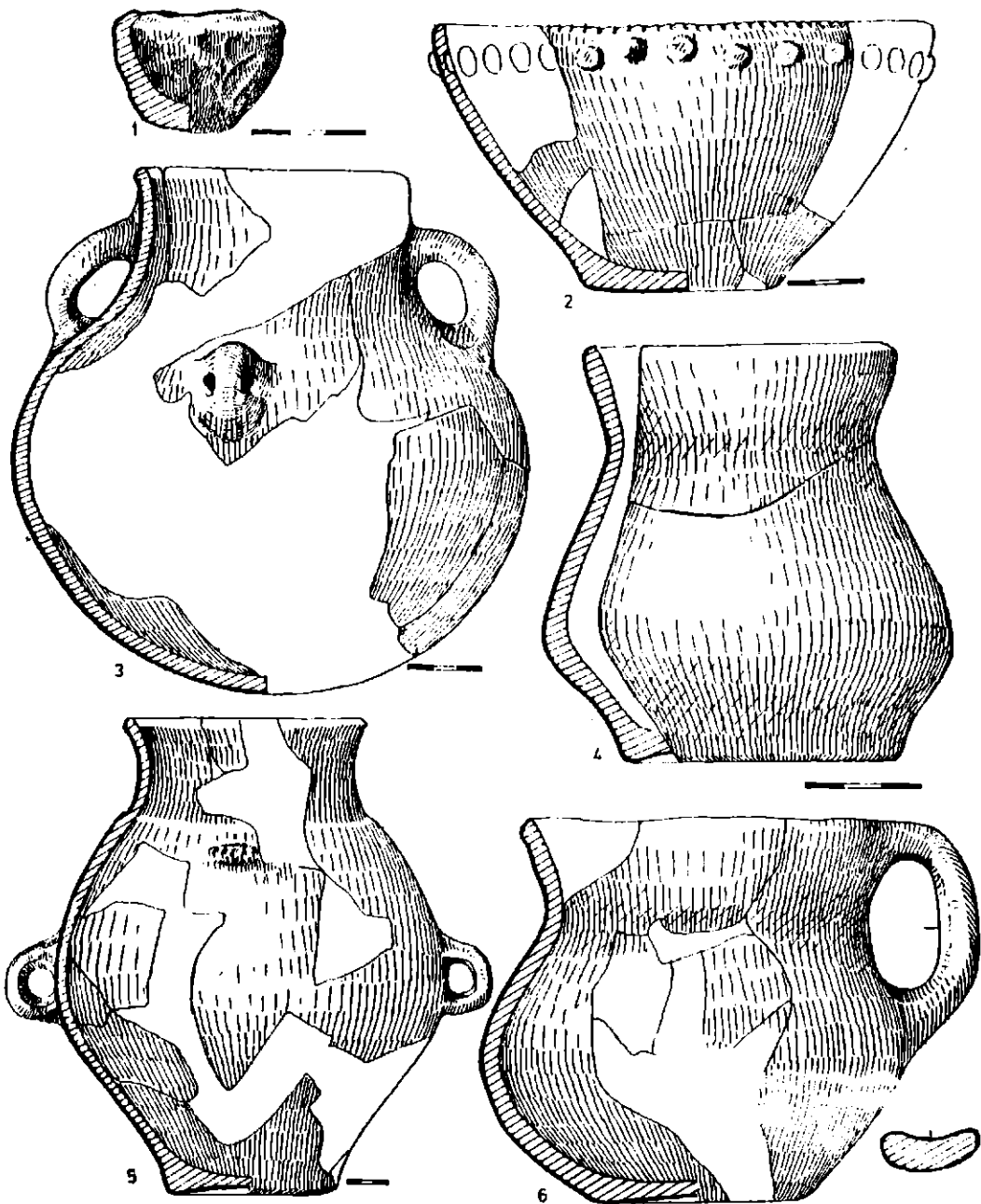

Fig. 8.- Brarț, jud. Olt, 1-6: vase întregi și întregite.
Cultura Glina.

Un alt vas, făurit dintr-o pastă relativ fină, de culoare cărămizie, cu gura în formă de pîlnie, are ornamentul format dintr-un brfu alveolat, aplicat imediat sub buză (fig. 6/4).

Față de cele de mai sus putem conchide că la Branet materialul de tip Glina se înscrie prin toate coordonatele sale în cadrul culturii respective. O serie de elemente par a pleda pentru un orizont cronologic mai timpuriu, legat atît de aspectele culturale de tip Cernavoda, cît și de cele de tip Foltești.

Încercarea de încadrare cronologică, cît și sincronismele prezentate în raportul de săpături publicat în anul 1976¹⁷ au permis reliefaarea unor legături cu grupurile culturale Belotič-Bela Crkva și Bubany-Hum II din Iugoslavia. Legat de aceasta, urmează ca în viitor, bazat pe o analiză mai atentă a materialelor de tip Glina din așezările de la Branet, Greci și altele, să se poată ajunge la un consens în ceea ce privește încadrările cronologice și sincronismele amintite. Tot în aceeași ordine de idei trebuie a fi avute în vedere observațiile deosebit de prețioase ale lui Dumitru Berciu în legătură cu grupul Verbița-Smeieni¹⁸. S-a subliniat că acest grup conține elemente similare celor din mormintele în "ciste" din regiunile muntoase ale Munteniei, care, la rîndul lor, se apropie de materialul arheologic dovedit în complexul cultural Belotič-Bela-Crkva¹⁹.

NOTE

- 1 ULANICI AUGUSTIN, Săpăturile de la Branet, jud. Olt, în Cercetări arheologice, I, București, 1975, p. 45-77; idem, Noi cercetări arheologice la Branet, în Cercetări arheologice, II, București, 1976, p. 33-73.
- 2 ALEX. PĂUNESCU, Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României, Edit. Academiei, București, 1971, passim.
- 3 C. W. BLEGEN, J. L. CASKEY, M. RAWSON, Troy, vol. II, part. 2, Cincinnati, 1951, vezi fig. 234/36-116.
- 4 C. MATASĂ, Descoperiri arheologice în raionul Piatra Neamț, în Materiale, V, 199, p. 723, fig. 5/1-2.
- 5 MARIN DINU, Sondajul arheologic de la Dolhești Mari, în Materiale, VI, 1959, fig. 5/5.
- 6 Ibidem, fig. 215.
- 7 Idem, Contribuții la problema culturii amforelor sferice pe teritoriul Moldovei, în Arheologia Moldovei, I, 1961, p. 55-56.
- 8 MIHAI MACREA, Șantierul arheologic Cașolț-Boița, în Materiale, VI, 1959, p. 424, fig. 25/1, 3-4.
- 9 DUMITRU BERCIU, Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări, Edit. Academiei, București, 1961, fig. 124/1.
- 10 SEBASTIAN MORINTZ, PETRE ROMAN, Aspekte des Ausgangs des

- Äneolithikums und der Übergangsstufe zur Bronzezeit im Raum der Niederdonau, in "Dacia", N.S., 1968, p.64, fig.14/5.
- 11 Vezi discuția la DUMITRU BERCIU, op.cit., p.142.
 - 12 SEBASTIAN MORINTZ, PETRE ROMAN, op.cit., fig.20/12;21/15.
 - 13 M.PETRESCU-DÎMBOVIȚA și MARIN DINU, Nouvelles fouilles archéologiques à Foltești (Dép.de Galați), in "Dacia",N.S.,XVIII, 1974, fig.28/3.
 - 14 GH.BICHIR, Săpăturile de sondaj de la Cuculata, in Materiale, II, 1962, fig.5/7; idem, Beitrag zur Kenntnis der Frühen Bronzezeit im südöstlichen Transilvanien und der Moldau, in Dacia,N.S., VI, 1962, fig.10-12.
 - 15 ALFRED PROX, Die Schneckenbergkultur, Kronstadt, 1941, Tafel III/1-3; XVII/2.
 - 16 S.MORINTZ, Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii, vol. I, Edit.Academiei, București, 1978, p.48, completat cu informații Valeriu Leahu.
 - 17 AUGUSTIN ULANICI, în Cercetări arheologice, II, 1976, p.54,64.
 - 18 DUMITRU BERCHU, Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre, Edit. Științifică, București, 1966, p.133; idem, Rumania before Burebista, London, 1967, p.50-76.
 - 19 Vezi DORIN POPESCU, Asupra începuturilor epocii bronzului în România (II), în SCIV, 2, 16, 1965, p.325. O atitudine în problema respectivă vezi și la PETRE ROMAN, Die Glina III - Kultur, în "Praehistorische Zeitschrift", 51, Band 1976, Heft 1, p.33-36.

LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE BRANEȚ EN 1976

Résumé

En 1976 ont été continuées les fouilles de Branet et pour ça ont été pratiquées deux sections qui ont mené au décapage de deux habitations de surface de plus, appartenant au type Glina Schneckenberg - ce qui a élevé le nombre des dites habitations à 11.

L'analyse du matériel de type Glina de la période ancienne de l'âge du bronze de Branet s'inscrit, par toutes ses coordonnées, au cadre de la dite culture. Parait-il qu'une série d'éléments plaident pour un horizon chronologique plus ancien par rapport tant aux aspects culturels de type Cernavoda, comme aussi à ceux de type Foltești.

L'essai de signaler les synchronismes et aussi celui d'encadrer chronologiquement le matériel, faits qui ont été présentés dans le rapport publié en 1976 (voir note no.1), ont permis la mise en relief de certaines liaisons avec les groupes culturels Belotič-Bela Crkva et Bubany-Hum III de Yougoslavie. A cet égard, à l'avenir et à base d'une analyse plus attentive des matériaux de type Glina des établissements de Branet, Greci etc., on va peut-être se mettre de concert en ce qui concerne l'encadrement chronologique et les dits synchronismes. Dans le

même sens ou doit avoir en vue les très précieuses observations de Dumitru Berciu par rapport aux groupes Verbița-Smeieni. On a souligné le fait que ce groupe contient des éléments similaires à ceux des tombes en cistes des régions montagneuses de la Valachie, qui, à leur tour, présentent des matériaux archéologiques apparentés à ceux trouvés dans le complexe culturel Belotiș-Crkva.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig.1.- Le plan des fouilles archéologiques de Branșet, effectuées entre 1972-1976.

Fig.2.- Branșet, dép. d'Olt. a) Profil du paroi NE de la surface I C; b) plan de la surface I C.

Fig.3.- Branșet, dép. d'Olt. a) Profil du paroi NE de la section V; b) plan de la section V avec l'âtre de l'habitation no.10.

Fig.4.- Branșet, dép. d'Olt. Le diagramme de la fréquence des habitations du type Coșofeni et Glina, par niveaux de culture.

Fig.5.- Branșet, dép. d'Olt. 1-2: pointes de flèches en silex; 3-11: outils en silex. Culture Glina.

Fig.6.- Branșet, dép. d'Olt. 1-8: fragments céramiques de type Glina.

Fig.7.- Branșet, dép. d'Olt. 1: petit gobelet en terre cuite; 2, 8: fragments céramiques; 3, 9: haches votives en terre cuite; 4-6: fusaiöles; 7: pendentif en os. Culture Glina.

Fig.8.- Branșet, dép. d'Olt. 1-6: vases entiers et complétés. Culture Glina.